

בבא מציעא דף כד

מעשה דמר זוטרא חסידא

"מר זוטרא חסידא איגניב ליה כסא דכספא באושפיזיה, חזא להווא בר בי רב דמשי ידיה ונגיב בגלימא דחבריה. אמר היינו האי דלא אכפת ליה בממונא דחבריה, כפתיה ואודי".

רש"י מבאר שנגנב למר זוטרא כוס כסף שהיתה שייכת למארה. מקשים המפרשים מניין לרש"י כן, דילמא נגנב ממנו כוס הכסף בבית המארה.

הבן יהודיע מביא מעשה עם השל"ה, שנגנב לו כפות של כסף, ומצא שתלמיד אחד גנבם. אחרי שתפס אותו הדבר התפרסם ונגרמה לאותו תלמיד בושה גדולה, עד שברח והמיר את דתו. במשך נדודיו התקרב אותו תלמיד למלכות והתמנה להיות המוכס מטעם המלך, וברבות הימים נתמנה לאחראי על העיר יפו בא"י. השל"ה עלה לארץ ישראל, ונפגש עם התלמיד אשר עשה לו כבוד גדול והראה לו את ביתו ורוב עושרו. בשלב מסויים התלמיד הוציא סכין מהכיס ואמר שעומד להרוג את השל"ה ושיאמר וידוי. השל"ה בכה והתחנן אך התלמיד לא שעה אליו. ואכן אמר השל"ה וידוי וקריאת שמע ברוב כפי. לאחר מכן הודיע לו התלמיד שיכול ללכת. והסביר שבא לכפר לשל"ה על מה שהיה בשעתו שבייש אותו כ"כ עד שהמיר את דתו.

וכתב הבן יהודיע שזה הביאור כאן, שאילו היה הכוס של מר זוטרא, היה חושש מלבייש את התלמיד, אך מכיון שהיה זה כוס של המארה, והוא חשד בתלמידי חכמים אחרים, כדי למנוע חילול ה' לא היתה למר זוטרא ברירה והיה עליו לגלות את התלמיד ולביישו (ויש להוסיף גם שמאחר ונגנב את המארה ולא את רבו, יש פחות בושה מאשר במעשה דהשל"ה).

דף כה

פרסיים ופורים

דף זה נלמד בפורים דפרזים - י"ד אדר ב', ויש כאן נקודה המקשרת ביניהם.

הגמ' מבארת מה הם כלים קטנים שדרך לזרקם לאשפה - סכיני והימנך, והיינו סכינים ומזלגות. רבנו חננאל מסביר על אתר מה עושים עם מזלג: "פ"י המנך כלי שיש בו שני ראשים כגון המזלג שיש לו ג' שיניים, ודרך בני יוון להחזיק חתיכת הבשר ולחתוך עם הסכין ולאכול, ונוטל זה שחתך ונותנו לתוך פיו ואין ידיו נוגעות בבשר כלל מפני הזומא". והיינו שבזמן הגמ' והראשונים ברוב הארצות אנשים אכלו עם הידיים, מלבד ביוון.

בערוך כתוב שבני פרס הם האוכלים עם מזלג, ומשום שנאמר בברכות (ח, ב) אמר ר"ג בג' דברים אוהב אני את הפרסיים, צנועים באכילתם צנועים בבית הכסא וצנועים בדבר אחר, וחלק מהצניעות באכילה היא שימוש במזלג.

בספר פרשת מרדכי מבאר מדוע נשתבחו הפרסיים בג' דברים אלו. וע"פ הגמ' בחגיגה (טז, א) ששה דברים נאמרו בבני אדם, ג' כמלאכי השרת וג' כבהמה. כמלאכי השרת: דעת, קומה זקופה, מספרים בלה"ק. כבהמה: אוכלים ושותים, פרים ורבים, מוציאים רעי.

נמצא שהפרסיים מכבדים את שלושת הדברים שבהם בני אדם דומים לבהמה. והיינו שהם מעריכים את החלק הבהמי שבאדם עד שמקפידים לעשותו באופן הגון. אין להם כבוד לחלק שדומים למלאכי השרת. ואכן מצינו בגמ' (קידושין עב, א) שהפרסיים מסורבלים בשר כדוב ואוכלים ושותים כדוב, שהם חומריים מאד. יוון הם כנגד החכמה, ופרס הם כנגד הגוף.

עיקר ההתנגדות של אחשוורוש היה לבנין בהמ"ק (ע"ד חצי המלכות). הוא הפסיק את הבנין, והוציא את כלי המקדש במשתה. והדברים מתחברים לענין הנ"ל, שמתבטאת בכך התפיסה שהמציאות שלנו היא גופנית ואין מקום לגילוי החלק הרוחני של העולם.

הנצחון שלנו על אחשוורוש היה שהתגלה שבגוף עצמו יש קדושה. בתוך מערכת הטבע יש השגחה. וצורת העבודה בפורים היא שאוכל ושותה ומשתכר עד דלא ידע, ודוקא שם במקום ההוא יש גילוי של מצוה וקדושה. כנגד מי שרצה להיות רק גופני, הגוף עצמו נהפך לרוחני. זהו "ונהפוך הוא" ביחס לנקודה זו.

פורים הוא הגילוי שכנגד בחינת פרס.

דף כו

באופן מסויים המצוה הזו מביאה לכך שנעשה גילוי של השבת האבידה שתהיה לעת"ל, השבת תורת משה שנאבדה. ולכן זו מצוה כ"כ חשובה. על ידה אנו חוזרים אל מעלת לוחות ראשונות.

מעשה אולי זה הביאור שבמצוות השבת אבידה יש ג' מצוות, כי כיון שמדובר על דבר שהוא כ"כ חשוב נכבד ונרצה, לכן בני אדם צריכים מאד להקפיד על כך, ובמידה מסוימת חשוב יותר מגזל.

דף כז

שמלה

המשנה לומדת מהמילה "שמלתו" שמחזירים אבידה בסמינים - מה שמלה מיוחדת שיש לה סימנים ויש לה תובעים וכו'.

יש להתבונן בכך שמילה זו דוקא כל כך מרכזית בפרשת השבת אבידה.

בספר דגל מחנה אפרים (פרשת בא) כותב את הרעיון דלהלן:

כל המושג של אבידה הוא תוצאה מחיסרון בדעת. כשיש הסרת הדעת של האדם מהחפץ אז הוא עלול להאבד ממנו. עם ישראל בגלותו נקרא "אובד" כמו שנאמר "ובאו האובדים בארץ אשור". כל ענין הגלות הוא הסרת הדעת, דכשעם ישראל נמצא בדעת ולומדים תורה ועושים מצוות כפי הראוי ומתחברים להקב"ה אין גלות, אך כשיש הסרת הדעת וחיסרון דעת, יוצאים לגלות.

וממשיך ואומר שגם "הנדחים בארץ מצרים" הוא חסרון דעת, דהמילה 'נדחים' הוא אותיות 'נד חיים' וחיים הוא בגימ' חכמה (שהיא שורש הדעת), דכשיש חסרון בחכמה ודעת יוצאים לגלות. וכן מובא בארז"ל שכל החסרון של גלות מצרים היה חסרון בדעת, וגלות זו היא שורש לכל הגלויות.

כשמחזירים את האבידה אז יש חזרה למצב של 'דעת', חיבור בין הבעלים לחפץ. אימתי יש קיבוץ גלויות, כשמגיע משיח בן דוד, שאז 'ומלאה הארץ דעה את ה'", וכפי שהתבאר בשיעור הקודם. התיקון של השבת אבידה במלואה הוא החזרת הדעת למקומה.

מצות השבת אבידה

הגמ' מונה את המצוות שיש בהשבת אבידה: (א) לא תגזול. (ב) לא תוכל להתעלם. (ג) השב תשיבם.

ונמצא שבאבידה יש יותר עבירות שעושה מאשר בגזילה. וכן שאלו את הגר"י זילברשטיין שליט"א באדם שנמצא בסכנה וחייב לגנוב כדי לחיות, האם עדיף שייכנס לבית חברו ויגזול, או שיקח אבידה שיש בה סימנים מבלי להשיב אותה. ואמר הגר"י שעדיף הגזל שיש בו פחות מצוות. אך קשה איך מבינים דבר זה שיש בהשבת אבידה מצוות רבות.

לכאן יש לבאר הדברים הוא ע"פ פנימיות. בספר הזוהר (ח"ב דף קיד, א) כשמדבר על מצוות השבת אבידה, כותב שהאבידה שמדברים עליה היא מה שנאבד למושה רבינו בירידתו מן ההר. כשראה את העגל, שבר את הלוחות ובכך איבדו ישראל את מעלת לוחות ראשונות. להשיב את המעלה הזו של תורת משה זו ההשבת אבידה הגדולה.

הרמח"ל (שרשי המצוות כלל נא) מבאר יותר, שחלק המלכות בתורה נקרא 'כלת משה' וכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה הזו. והתורה הזו בעוה"ז נאבדת, אין לנו את השייכות לתורה של לוחות ראשונות, אך לבסוף תהיה השבת אבידה, ולעם ישראל יהיה חלק בתורת משה.

ונוסף שהנה אנו יודעים שבחג השבועות אנו שמחים בשמחת מתן תורה. ולכאן תמוה דהרי הלוחות שניתנו לנו אז, נשברו, והלוחות האחרונות ניתנו ביוה"כ, ומה הטעם א"כ שאנו שמחים וחוגגים את הלוחות הראשונות. וביאור הענין בצורה פשוטה, דאף שהלוחות נשברו, הם יחזרו לעתיד לבוא, ונמצא שיש לנו חלק בהם.

והנה יום הלידה והפטירה של דוד המלך היה בשבועות. וביאור הדבר, דדוד הוא שורש מלך המשיח, וכל ענין המשיח הוא להחזיר ולהשיב את העולם לקדמותו. דוד המלך הוא זה שמשיב את הדברים למקורם, וכיון שבשבועות אנו חוזרים ללוחות ראשונות, על כן דוד המלך שמשיב את האבידה, שייך ליום הזה במסויים.

וזה הביאור במצוות השבת אבידה. כל המצוות שאנו עושים הן להתדמות להקב"ה, ומנסים אנו לדמות צורה ליוצרה, ומנסים לעשות דברים כפי שצורת המצוות יהיה להם תיקון כלפי מעלה. ובמצוות השבת אבידה

צורך שאין משיבים אבידה, אין הגשמים מהווים ברכה ואפשר לבקש להפסיקם.

הבן יהודע מבאר מהו הלשון 'אבן הטוען', דהכוונה שעם ישראל טוען כלפי הקב"ה, שאם יש בני אדם שמשיבים אבידה, גם הקב"ה צריך להשיב את עם ישראל בחזרה מהגלות, ולקבלם בתשובה. ונראה להוסיף על זה דהדברים מתחברים היטב לתוס' שביארו שאין מתפללים על רוב טובה. פירוש שאם זוכים לשפע גדול יותר ממה שיש כלים לקבל ע"ז אין טענה. וזה הביאור כאן, אנו מבקשים מהקב"ה שבזכות אבן הטוען נזכה לשפע גדול, לגאולה השלימה, אפילו אם עדיין אין לנו את הכלים לקבל, דאין תלויות על רוב טובה. דו"ק.

דף כט

ורוצה לאבדן

"מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה לאבדן, ילבש בגדי פשתן וישתמש בכלי זמכית וישכור פועלים ואל ישב עמהם".

המפרשים עומדים על הלשון "ורוצה לאבדם", דצריך ביאור מדוע שירצה אדם לאבד ממונו. והיה אפשר להבין זאת בדרך גיחוך, כלומר שהרוצה לאבדם כך יעשה, וממילא ש"מ מה יעשה אדם שאין רוצה לאבדם, אך אין דרך הגמ' בסגנון זה. ומצינו בזה כמה ביאורים.

בספר מצודת דוד על מסכתין מבאר וז"ל העיון יעקב בתחילת דבריו, דאדם שיורש ממונו ולא עמל על אותו ממונו, לא אכפת לו כל כך מהממונו, וזה הכוונה רוצה לאבדו, שכיון שאין לו את החשיבות לממונו זה כביכול רוצה לאבדו. היינו שאין לו תחושת חשיבות כלפיו מפני שלא עמל עליו.

החיד"א בספר מראית העין מבאר דהנה יש לדייק הלשון "הניח לו אביו", היינו שאביו לא נתן מעות לצדקה והניח הכל ליורשיו, וממון כזה וודאי הולך לאיבוד, דמה שתכנן האב שבנו יהיה עשיר גדול, לא ייצא לפועל.

העיון יעקב בהמשך דבריו מפרש שאם אדם חלם חלום שמראה שהוא עתיד לספוג איבוד ממונו, ועתה הוא מעדיף שאבידה זו לא תהיה בהוצאות רפואה

והנה בתורת הסוד משה רבינו נקרא בחינת הדעת, ובצורה פשוטה אפשר להבין זאת על פי מה שדיברנו לעיל במסכתין, ש'חכמה' היא מה שלומד מרבו, 'בינה' היא מה שמבין, ו'דעת' היא שהדבר נעשה חלק ממנה. משה רבינו נקרא הדעת של כלל ישראל, הוא זה שמביא תורה מהקב"ה לכלל ישראל, הוא הסרסור. הוא לוקח תורה שנמצאת בשמים והופך אותה לחלק מהמהות של כלל ישראל, זה בחינה של דעת.

ובכך מבאר שהחפץ שמלמד על כל ענין השבת אבידה הוא שמלה, כי שמלה אותיות למושה, וכל המושג של השבת אבידה הוא לחזור לבחינת דעת שהיא דרגת משה. והדברים מתחברים למה שדיברנו בשיעור הקודם, שכל ענין השבת אבידה היא להחזיר לדרגת לוחות ראשונות שאיבדנו, א"כ כשחוזרים למעלת הדעת בעיצומה הכוונה למעלת לוחות ראשונות, לכן לומדים זאת מהמילה 'שמלה'.

והדברים מתאימים לחודש אדר בו אנו נמצאים, דמושה שייך לחודש אדר באופן מסויים, שנוגד ונפטר בחודש זה. וכל ענין נס הפורים הוא גילוי בחינת הדעת בכל מקום, גם במקומות החשוכים. וכן ההשתכרות היא להסיר את הדעת הרגילה ולהתחבר לדעת העליונה.

דף כח

אבן הטוען

"אבן הטוען היתה בירושלים, כל מי שאבדה לו אבידה נפנה לשם, כל מי שמצא אבידה נפנה לשם, זה עומד ומכריז וזה עומד ונותן סימנים ונטולה".

ומסיימת הגמ': "זוהי ששינו צאו וראו אם נמחית אבן הטוען". והיינו במעשה דחוני המעגל (תענית יט, א) שביקשו להתפלל שיפסיק הגשם, והשיב להם 'צאו וראו אם נמחית אבן הטוען'. וכתבו התוס' לפרש שכשם שא"א למחות את אבן הטוען כך א"א לבקש להפסיק רוב טובה.

הבונה בעין יעקב מבאר את הקשר ע"פ הגמ' בתענית (ח, א) "אין גשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמנה". וזהו שאומר להם חוני המעגל לבדוק את אבן הטוען, והיינו שאם עדיין יש צורך באבן הטוען כי יש עדיין אנשים שמשיבים אבידות, הרי שמצויים אנשי אמנה והגשמים שירדו הם גשמי ברכה, ואין מבקשים להפסיקם. אך אם 'נמחית' אבן הטוען, שכבר אין בה

בעבודת הגרשוני ביאר על פי זה דבר נוסף. הנהף החת"ס במסכת גיטין (נה:) הביא שיש לתרץ את קושיית התוס' ולומר – הא במקדש ראשון והוא במקדש שני, שבמקדש ראשון חרב על שהעמידו דבריהם על ד"ת, ומקדש שני חרב בשביל שנאת חנם. וצ"ב מדוע לא אמרו תוס' תירוץ זה, ומתוך העבודת הגרשוני דאיתא בירושלמי (חגיגה א, ז) שאמר הקב"ה על ג' עבירות חמורות אני מוכן למחול, אך על עזבם את תורתני איני מוותר. הרי שבמקדש ראשון היה הקב"ה מוכן למחול על ג' עבירות, ומוכח מזה שלא היו מעמידים דיניהם על דין תורה, דאם לא כן, מדוע שיוותר להם הקב"ה. והוא עפ"י התירוץ הזה, שהחורבן בא כמידה כנגד מידה למי שמעמיד דינו על דין תורה.

בספר דברי שאול לבעל השואל ומשיב מתרץ שבעצם הכל ענין אחד, שהשנאת חנם הביאה אותם להעמיד דיניהם על דין תורה ולא לנהוג לפנים משורת הדין. שכיון ששאו זה את זה לא הסכימו לשום וויתור.

החת"ס (גיטין שם) מביא תירוץ נוסף. ידוע המעשה דקמצא ובר קמצא, שבעל הבית בייש את בר קמצא, וכשישבו החכמים בסעודה ולא מיחו, הלך בר קמצא להלשין על עם ישראל. ומדוע באמת לא מיחו החכמים, מבאר החת"ס דאיתא בפסחים (קיג, ב) הרואה דבר ערווה בחבירו מצוה לשנאותו. וכתבו התוס' דאעפ"כ לא יראה לפניו שנאה בפרהסיא דכמים הפנים לפניו. מביא החת"ס בשם מו"ה יעקב ווירמזי זצ"ל מפפד"מ, דדברי התוס' הם לפניו משורת הדין.

וזה מה שארע עם בר קמצא, דהטעם שחכמי ישראל לא מיחו, מפני שודאי ראו בבר קמצא דבר ערווה שמצוה לשנאותו, על כן שתקו ולא מיחו, אמנם אי לאו דהעמידו דיניהם על דין תורה היו מוחים מטעם לפניו משוה"ד שלא להראות שנאה בפרהסיא, אלא שהעמידו דיניהם על דין תורה.

נמצא שבאותו דור ההדיוטות נכשלו בשנאת חנם ממש, והחכמים נכשלו שהעמידו דיניהם על דין תורה.

דף לא

דיברה תורה בלשון בני אדם

מסקנת הגמ' אליבא דחד מ"ד ד"דיברה תורה בלשון בני אדם". ובכמה מקומות בש"ס מבואר שיש בזה מחלוקת תנאים.

וכדומה, ומעדיף שיאבד את ממונו באופן שיהנה ממנו תוך כדי זה.

הבן יהודע מאריך כאן ביסוד הדבר שכתב המהרש"א בקיצור בחולין פד, ב. והם מציינים לגמ' בכתובות (סו:): שר' יוחנן בן זכאי ראה את בתו של נקדימון בן גוריון שמלקטת שעורים מתוך גללי בהמות. שאל אותה מה ארע לממון אביך, והשיבה מלח ממון חסר, שלא נתן צדקה כדבעי ולכן אבד ממונו. המשיך ושאל מה עם ממון חמיק, השיבה בא זה ואיבד את זה. מבאר המהרש"א שכשיש ממון כשר שמתערב בממון פסול, הכל נאבד. וזה הביאור כאן, אדם שיודע שיש לו ירושה של ממון לא כשר (אפשר כהחיד"א שלא ניתנה צדקה), ואינו רוצה שהממון הזה יתערב בממון האחר שלו, יראה לאבד את הממון המקולקל קודם שיתערב בממונו הכשר.

הבן יהודע ממשיך עם עוד דוגמא שאדם שירש ירושה גדולה ויש לו בנים חוטאים ואינו רוצה שיקבלו ירושה, ישתמש בממון באופן שמפסיד אותו מבלי שיהא ניכר שמונע מהם את הממון.

דף ל

סיבת חורבן ירושלים

"לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה, שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפניו משורת הדין".

התוס' מקשים שהרי בזמא (ט, ב) אמרין שביהמ"ק נחרב מפני שנאת חנם. ותירצו דהא והא גרמו.

המהר"ל בחידושי אגדות כאן מביא שני תירוצים. א) אף שהיו להם חטאים "היה הקב"ה משלם להם בענין אחר ולא היה החורבן, אבל כאשר העמידו דבריהם על ד"ת ולא רצו רק הכל בדין, לא היה הש"י עושה להם לפניו משוה"ד והדין הוא חורבן... וזכר לזה כי התורה ניתנה במקום חורבן והוא המדבר, ושם נתן לישראל התורה, אבל אם לא היו דנים דין תורה ונכנסו לפניו משוה"ד לא חרבה". כלומר העמדת דיניהם על דין תורה המשיכה עליהם את כוח החורבן. ב) אילו היו הולכים לפניו משוה"ד, היה הקב"ה עושה גם עמהם לפניו משוה"ד. אך כיון שהעמידו דבריהם על דין תורה, לא עשה עמם הקב"ה לפניו משוה"ד. ותירוץ זה השני מובא בהרבה מדברי המפרשים.

"מדברי שניהם נלמוד צער בעלי חיים דאורייתא".

בפשטות הטעם מצד "רחמיו על כל מעשיו".

ובראשונים יש עוד ב' הסברים.

הרמב"ם במו"נ (ח"ג פי"ז) לומד שהמטרה היא למנוע מהאדם טיפוח מידות רעות. ושירגיל עצמו במידת רחמנות. וכן מבואר במסילת ישרים בפרק החסידות (פי"ט) שהתורה רוצה שאדם ימנע ממידת האכזריות שלו להתפתח, ולהפעיל את מידת הרחמנות, וככל שעושה כן יותר כן ירגיל עצמו במידה זו.

בדברי המקובלים יש הסבר נוסף, עמוק.

הרקאנטי (פרשת אמור) מדבר על הפסוק "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד", ומבאר שטעם האיסור הוא שלפעמים נשמת אדם מתגלגלת לתוך גוף של בע"ח, ואם חטאו איש ואשתו או אם ובנו יתגלגלו בבהמה ובנה, ולכן חסה התורה עליהם שלא לעקר ביום אחד, "שאף כי הם בגוף בהמה עדיין יש ניצוצות שכל בהם, ומכאן תבין טעם גדול לצער בעלי חיים". כלומר, כשמצערים בעל חי, יש אפשרות שמצערים את הנשמה המוגלגלת בו, ולכן אסרה תורה צער זה לא לגרום לצער לנשמה ההיא!

הרקאנטי מביא בדבריו שאמנם ישנו דיון בין המקובלים אם אדם מתגלגל בתוך בעל חי, אך יש ראיות עצומות שיש כזו הנהגה.

הרדב"ז (מגן דוד אות ה) דן אודות גלגול בבע"ח, ומביא את הפסוק "הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי", דהיינו שהקב"ה יציל את הנשמה מוגלגול בגוף של כלב. וכן איתא במדרש הנעלם (לא נמצא מקומו). וזה שנאמר "אדם כי יקריב מכס", שיש בתוך הקרבן נשמה של יהודי.

ובספרו מצודת דוד (מצוה שמב) מאריך בענין זה ומביא שלפעמים הנשמה נענשת להתגלגל בבע"ח, ולאחר מכן יש לו זכות להיות קרבן הקרב על המזבח, וזהו גמר תיקונו. וכשהבע"ח נופל בו מום, נדחה הוא מתיקון זה, אך עדיין יש לו תיקון אם ישחטוהו ויאכלוהו, שאכילת ישראל מתקנת את הבשר (כמ"ש באריז"ל), בפרט אם נאכל לש"ש ולשם מצוה. וכן בבהמה של גוי יתכן שתיכנס נשמה של יהודי, ועל כן מקבלים קרבנות מן הגויים, כדי לתקן את נשמות ישראל שבתוך בהמות הגויים.

ולבאר את שורש המחלוקת נפתח להבין מה פשר הדבר שהתורה תדבר בלשון בנ"א. וביאר במכתב מאלהו (ח"ב עמ' 151) ועוד ספרים, שהתורה באה לעולם כדי להינתן לבני אדם ועל כן מתלבשת בלשונות של בני אדם. ונוסיף ע"ז שהנה הרמב"ן בהקדמתו כתב שכל התורה שמוותיו של הקב"ה, אך בנתינתה לנו היא סודרה כפי מושגי העולם. וא"כ נמצא שהתורה התלבשה בלבושים המתאימים לעולם הזה, וכן הוא לגבי הלשון שבו מדברים בני אדם.

בספר ישמח משה (אחרי מות) מביא יסוד זה ומבאר שזו המחלוקת אם דיברה תורה בלשון בני אדם, ובהקדם המדרש (ויק"ר פרשה כב א-ב) שנחלקו בו ר' יהודה וחכמים, לר' יהודה אפילו דברים שנראים מיותרים בעולם "אף הן בכלל הנייתו של עולם הן". ורבנן אומרים אפילו דברים שאתם רואים מיותרים כגון זבובים פרעושים ויתושים, "אף הן בכלל ברייתו של עולם". ומבאר היפה תואר שיש כאן מחלוקת, האם כל דבר שנברא בעולם יש לו סיבה פרטית מדוע נברא [וזהו שאמר ר' יהודה 'הנייתו של עולם'], או שיש דברים שנבראו כחלק ממערכת הטבע שכולל יצורים שונים, ואין הסבר מסויים על כל אחד מהם [והוא מה שאמרו רבנן 'בכלל ברייתו של עולם'].

מבאר הישמח משה שזה הנידון אם דיברה תורה בלשון בנ"א, דהרי אסתכיל באורייתא וברא עלמא, ואם בעולם יש בריות שמצד עצמן הן מיותרות ונמצאות רק במסגרת הטבע הכללי, כך בתורה יש מילים שלא נצרכות ונמצאות רק כחלק מכלליות התורה. אך אם בבריאה כל דבר יש לו סיבה פרטית, כך בתורה יש לדרוש דרשה מכל מילה ומילה. ונפלא.

ונסיים במה שמביא ספר רמזי דחכמתא (מלפני כמאה שנה) שכל האיתערוותא דלעילא מתחיל מכות האיתערוותא דלתתא. כשאדם עושה השבת אבידה או נותן צדקה והלוואה, הדבר מביא שפע, וזהו "השב תשיבם", כשאתה תשיב, תגרום להשבה מלמעלה. וכן פתוח תפתח וכו'. וזהו "דברה תורה בלשון בנ"א", שהתורה שזה ההשפעה מלמעלה, תלויה במה שבני אדם עושים. ככל שבני אדם עושים יותר, כך התורה משפיעה יותר.

דף לב

צער בעלי חיים

מחשבת קצרה על הדף

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF